

Koronapandemia ja kirjastot

Johdanto

Seuraavassa esitetään yhteenveto tutkimuksesta, jossa selvitettiin, kuinka suomalaiset kokivat koronapandemian vuoksi tapahtuneen kirjastojen sulkemisen.

Tutkimuksessa selvitettiin mm. sitä, kuinka negatiivisia vaikutuksia sillä ajateltiin olleen, minkälaisia tunteita sulkeminen herätti sekä hankaloittiko se opiskelua tai työntekoa.

Lisäksi kysyttiin sulun vaikutuksista lukemiseen sekä kirjaston eräiden palveluiden käyttämiseen. Lopuksi tiedusteltiin, käytettiinkö kirjastoja eri tavoin sulun jälkeen kuin ennen sitä sekä oliko tapahtuneella vaikutusta kirjastojen käytön määrään.

Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 13.-19.11.2020. Kyseessä on Kantar TNS:n viikkovastaaja-paneeli, jonka tiedonsiirrossa hyödynnetään internetiä.

Haastattelujen kokonaismäärä on 1 143 Tutkimusotos muodostettiin monivaiheisella ositetulla otannalla. Tutkimustulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla noin 2,9 prosenttiyksikköä suuntaansa.

Tutkimukseen osallistuneiden joukko edustaa maamme 18 – 79 -vuotta täyttäneitä väestöä pl. Ahvenanmaan maakunnassa asuvat.

Kantar TNS Oy on toteuttanut tutkimuksen Suomen kirjastoseuran toimeksiannosta.

Kirjastojen sulkemisella oli joka toisen mielestä kielteisiä vaikutuksia ihmisten elämään

51 prosenttia on sitä mieltä, että kirjastojen sulkemisella oli kielteisiä vaikutuksia ihmisten elämään. Kahdeksan prosenttia piti niitä erittäin ja 43 prosenttia melko negatiivisina.

29 prosenttia ei usko vaikutusten olleen kovin kielteisiä. Kuusi prosenttia ei ollut havainnut asiasta seuranneen minkäänlaisia negatiivisia vaikutuksia. 15 prosentilla ei ollut mielipidettä.

Kaikista väestöryhmistä löytää sekä niitä, joiden mielestä sululla oli ollut kielteisiä vaikutuksia kielteisinä että sellaisia, jotka eivät näe syytä ajatella niin.

Keskimääräistä useampi akateemisesti koulutettu (65 %), ylempi toimihenkilö (56 %) sekä opiskelija (55 %) uskoi sulusta seuranneen negatiivisia vaikutuksia.

Saman voi todeta eräistä vasemmistoliittolaisista (69 %), vihreistä (61 %) sekä kokoomuslaisista (58 %). Yleisesti ottaen vasemmistolainen maailmankatsomus indikoi sitä, että kirjastojen sulkemisesta nähdään kielteisiä seurausvaikutuksia.

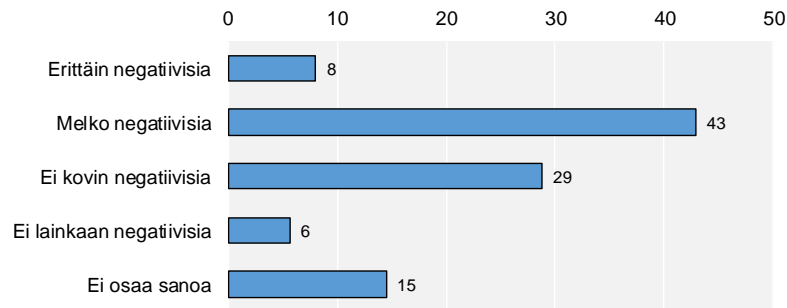
Suurin yksittäinen spontaanisti mainittu negatiivinen asia oli se, ettei suljetusta kirjastosta voinut lainata kirjoja tai muuta luettavaa. Tätä mieltä oli 42 prosenttia niistä, joiden mielestä kirjastojen sulkeminen vaikutti kielteisesti ihmisten elämään.

Eräät kertoivat mm. jääneensä kaipaamaan paikkaa, jossa viettää aikaa (14 %), josta voi hakea tietoa tai opiskelumateriaalia (8 %), jossa käyttää tietokonetta (5 %) tai lukea lehtiä (8 %).

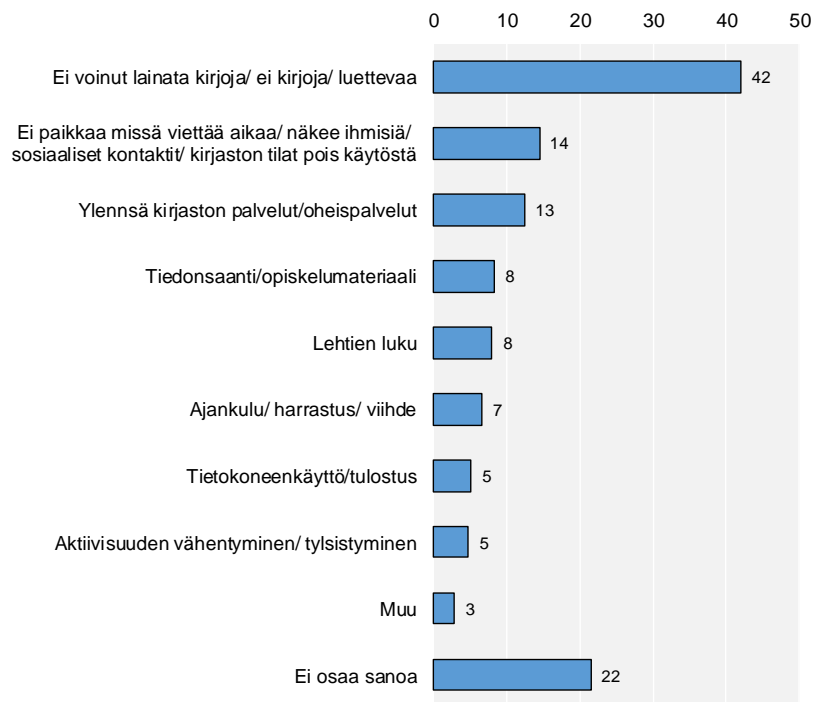
Jääminen vaille kirjastojen palveluita ja oheispalveluita mainittiin myös (13 %). Löytyi joukosta niitäkin (5 %), jotka olivat tylsistyneet sulun vuoksi tai kokeneet aktiivisuutensa vähentyneen sen takia.

Joka kymmenes (11 %) oli hyvin pahoillaan, kun kirjastot suljettiin keväällä, kolmasosa (33 %) melko pahoillaan. Täsmälleen yhtä moni ei ollut asiasta kovinkaan pahoillaan, 18 prosenttia ei lainkaan. Viisi prosenttia ei osannut sanoa, miten oli asian silloin kokenut.

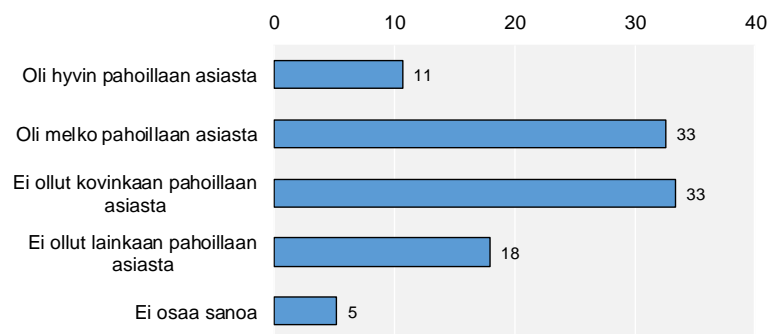
Oliko kirjastojen sulkemisella koronapandemian takia negatiivisia vaikutuksia ihmisten elämään (%), n=1143

Mikä kirjastojen sulkemisessa oli erityisen negatiivista (vaikutukset erittäin tai melko negatiivisia/ %), n=583

Miltä kirjastojen sulkeminen viime keväänä tuntui (%), n=1143

Naisista (55 %) selvästi useampi kuin miehistä (32 %) oli ollut vähintään melko pahoillaan, kun kirjastot sulkeutuivat.

Tilanteen oli kokenut samoin myös keskimääräistä useampi akateemisesti koulutettu (54 %) sekä vasemmistoliittoa kannattava (69 %) tai vihreitä (56 %) kannattava.

Käsitys omasta oikeistolaisuudesta tai vasemmistolaisuudesta jakoi vahvasti joukkoa. Itsensä poliittisesti oikealle sijoittuvista vain 31 prosenttia kertoi olleensa asiasta pahoillaan. Mitä enemmän vasemmalle siirtytiin, sitä suurempi osa oli tuntenut niin. Vasemmalla olevista niin oli tehnyt 63 prosenttia.

Keskimääräistä useampi taajaan asutussa kunnassa asuva (61 %), yrittäjä (61 %), 50-59 -vuotias (58 %) sekä perussuomalaisia kannattava (61 %) ei ollut pahoillaan, vaikka kirjastot suljettiin.

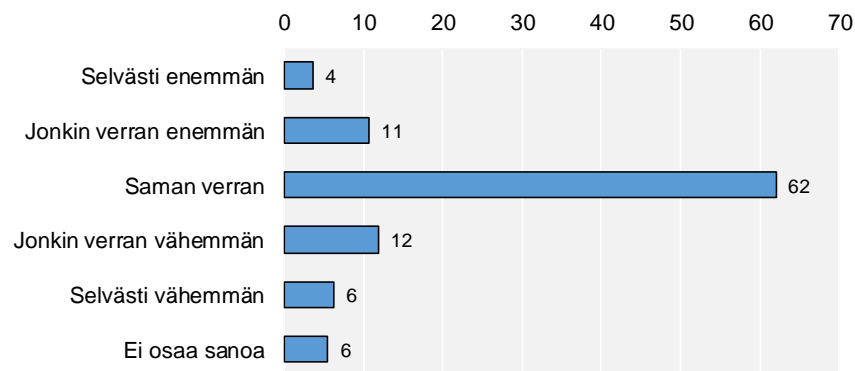
Huolimatta em. vähäisistä eroista, on hyvä todeta, että kaikista tutkituista väestöryhmistä löytyi runsaasti kummalla tahansa tavalla asiasta ajattelevia.

Kirjastojen sulkemisella vaikutuksia joka kolmannen lukemiseen, kirjaston e-kirjojen käyttö yleistyi sulun aikana

Joka kolmas (33 %) oli lukenut kirjastojen kiinni ollessa eri tavoin kuin ennen niiden sulkemista. Osa näistä (15 %) kertoi lukeneensa tavanomaista enemmän, osa (18 %) normaalia vähemmän.

Enemmistö (62 %) totesi lukeneensa kirjastojen kiinni ollessa yhtä paljon kuin ennen niiden sulkeutumista. Kuusi prosenttia ei osannut sanoa, oliko sululla ollut vaikutusta omaan lukemiseen.

Minkälaisia vaikutuksia kirjastojen kiinniololla oli omaan lukemiseen. Luki sulun aikana korona-aikaa edeltävään aikaan verrattuna... (%), n=1143

Kaikkien tutkittujen väestöryhmien enemmistöt totesivat, ettei kirjastojen kiinniolo ollut vaikuttanut siihen, kuinka paljon he lukevat.

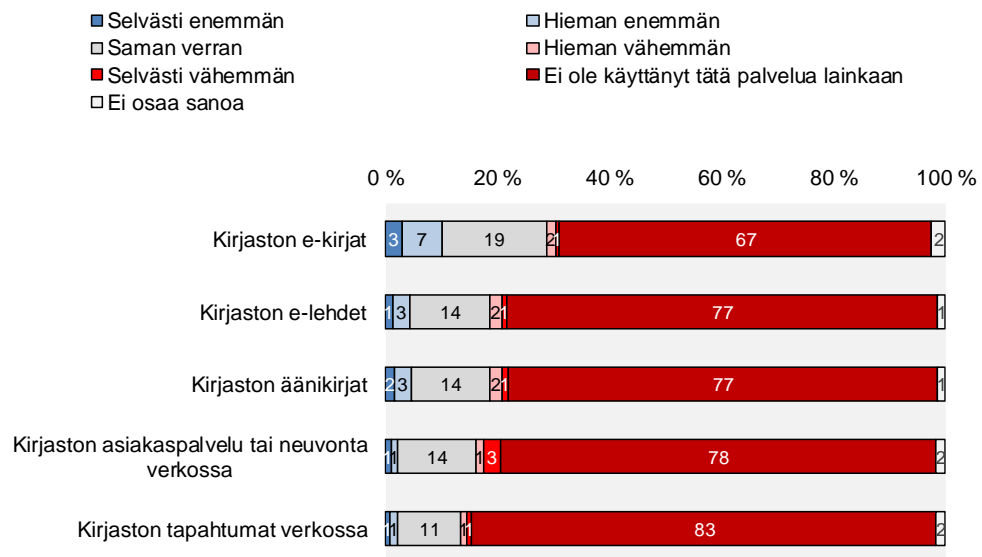
Keskimääräistä hieman useampi enintään 30-vuotias (23 %) tai 70 vuotta täyttänyt (23 %), maaseutumaisissa kunnissa asuva (25 %), opiskelija (23 %), alle 20 000 euroa vuodessa ansaitseva (27 %) sekä vasemmistolaisittain ajatteleva (22 %) kertoi lukeneensa tavanomaista vähemmän.

Akateemisesti koulutetuista (21 %), SDP:n (22 %) tai vihreiden (23 %) kannattajista taas hieman suurempi osa kuin muihin väestöryhmiin kuuluvista oli lukenut normaalia enemmän.

Kirjastojen digitaalisista palveluista eniten yleistyi e-kirjojen käyttö. Joka kymmenes oli käyttänyt niitä ainakin hieman enemmän kuin ennen sulkua.

Muihin (e-lehdet, äänikirjat, asiakaspalvelu tai neuvonta verkossa, tapahtumat verkossa) kirjaston digitaalisiin palveluihin sulku ei käytännössä vaikuttanut.

Kirjastojen sulkeutumisen vaikutus kirjaston digitaalisten palvelujen käyttöön. Käytti sulun aikana aikaisempaan verrattuna... (%), n=1143

Edellä mainittu 10 prosenttia on laskettu koko vastaajajoukosta. Jos tarkasteluun ottaa pelkästään kirjaston e-kirjojen käyttäjät, muutos on merkittävämpi.

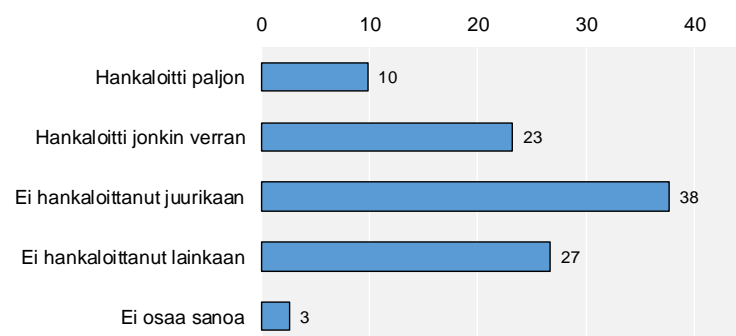
Silloin havaitsee melkein joka kolmannen (31 %) kirjaston e-kirjoja käyttävän hyödyntäneen tätä mahdollisuutta aikaisempaa enemmän kirjastojen sulun aikana.

Joka kolmas opiskelija koki hankaluuksia opiskelussaan kirjastojen sulkemisen takia

Joka kolmas (33 %) opiskelija kertoi kirjastojen sulkemisen hankaloittaneen opiskelua. Paljon hankaluuksia oli aiheutunut joka kymmenennelle (10 %), jonkin verran vajaalle neljäsosalle (23 %).

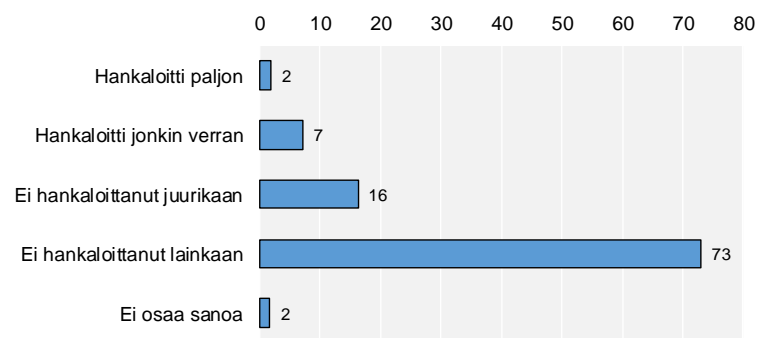
38 prosenttia totesi, ettei asiasta ollut aiheutunut juurikaan hankaluuksia. 27 prosenttia ei ollut havainnut niitä lainkaan. Kolmella prosentilla ei ollut asiasta mielipidettä.

Hankaloittiko kirjastojen sulkeminen opiskelua (opiskelee/ %), n=119

Opiskelija sulku oli kuitenkin haitannut selvästi enemmän kuin työntekoa. Vain joka kymmenes (9 %) työelämässä mukana oleva kertoi kohdanneensa sen vuoksi hankaluuksia omassa työssään.

Hankaloittiko kirjastojen sulkeminen työntekoa (työelämässä/ %), n=583

16 prosentille sulku ei ollut juurikaan aiheuttanut ongelmia. 73 prosenttia ei ollut havainnut sellaista lainkaan. Kahdella prosentilla ei ollut asiasta mielipidettä.

Useimmat käyttivät kirjastoja samalla tavalla kuin ennenkin, kun ne avattiin uudestaan

Hieman useampi kuin kaksi kolmesta (69 %) totesi ruvenneensa käyttämään kirjastoja entiseen tapansa niiden auettua uudestaan kesäkuussa.

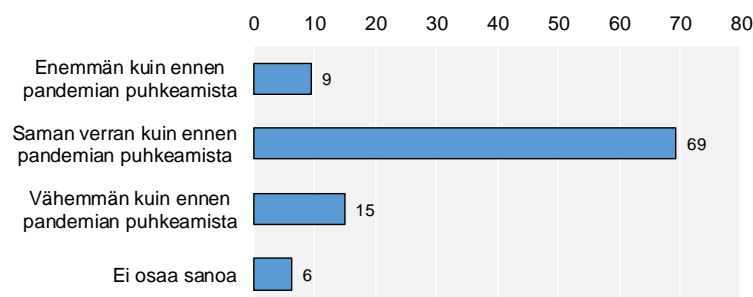
Joka kymmenes (9 %) oli käyttänyt niitä enemmän kuin ennen pandemian puhkeamista, 15 prosenttia vähemmän. Kuusi prosenttia ei osannut sanoa, kuinka oli toiminut.

Enintään 30-vuotiaiden ja heistä paljolti koostuvista opiskelijoiden tavat olivat muuttuneet eniten. Opiskelijoista vain 44 prosenttia oli käyttänyt kirjastoja yhtä paljon kuin ennen pandemiaa.

24 prosenttia heistä oli kertoi lisänneensä kirjastojen käyttöä niiden avauduttua uudestaan. 26 prosenttia puolestaan kertoi, ettei ollut käyttänyt niitä yhtä paljon kuin ennen pandemian puhkeamista.

Myös keskimääräistä useampi vasemmistolainen (27 %), vasemmistoliiton kannattaja (31 %), alle 20 000 euroa vuodessa ansaitseva (21 %) sekä yrittäjä (21 %) totesi käyttäneensä kirjastoa aiempaa vähemmän.

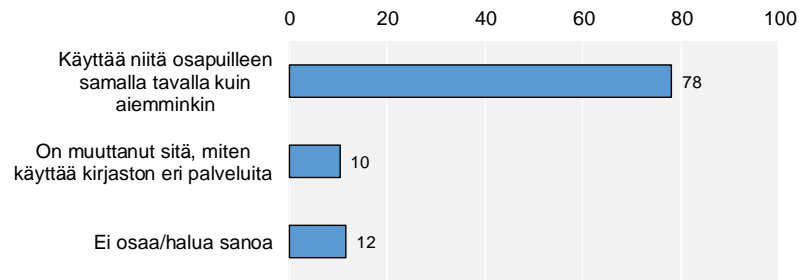
Kuinka paljon on käyttänyt kirjastoja sen jälkeen, kun ne avattiin kesäkuussa uudestaan (%), n=1143

Kolme neljästä (78 %) kertoi käyttäneensä kirjastoja samalla tavalla kuin aikaisemminkin. Joka kymmenes (10 %) oli tavalla tai toisella muuttanut käyttöönsä. 12 prosentilla ei ollut mielipidettä.

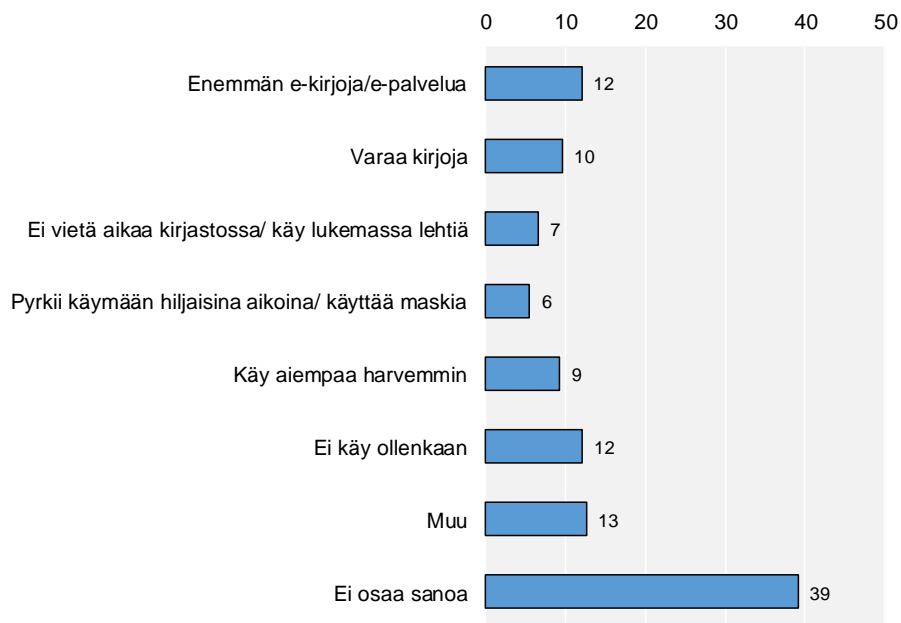
Varsinkin 50-59 -vuotiaat olivat palanneet heille vanhaan tuttuun asiointitapaan (87 %). Saman voi todeta yrittäjistä (85 %) sekä 50 – 85 000 euroa vuodessa ansaitsevien talouksien jäsenistä.

Onko kirjastojen palvelujen käyttö muuttunut koronapandemian vaikutuksesta (%), n=1143

Eniten käyttötapaan olivat muuttaneet enintään 30-vuotiaat (17 %) sekä opiskelijat (18 %). Heistäkin niin oli tehnyt vain murto-osa.

Millä tavalla käyttää kirjastojen palveluita eri tavoin (muuttanut käyttötapaan/ %), n=118

Kaikki asiointitapaan muuttaneet eivät kuitenkaan osanneet sanoa, mikä oli muuttunut. Peräti 39 prosenttia ei pystynyt kertomaan asiaa sitä kysyttäessä.

12 prosenttia totesi ruvenneensa käyttämään enemmän e-kirjoja tai kirjastojen e-palveluita yleensä. 10 prosenttia varaa nykyisin kirjoja.

Osa oli muuttanut tapojaan siten, että käy kirjastossa nyt aiempaa harvemmin (9 %). On niitäkin, jotka eivät enää mene lainkaan paikan päälle kirjastoon (12 %) tai eivät vietä siellä aikaa esim. lehtiä lukemassa (7 %).

Kuusi prosenttia sanoi käyvänsä kirjastossa nykyisin silloin kun siellä on hiljaista tai käyttää siellä kasvomaskia.

Kirjaston käyttötapa on yhtä paljon kuin käyttäjäkin

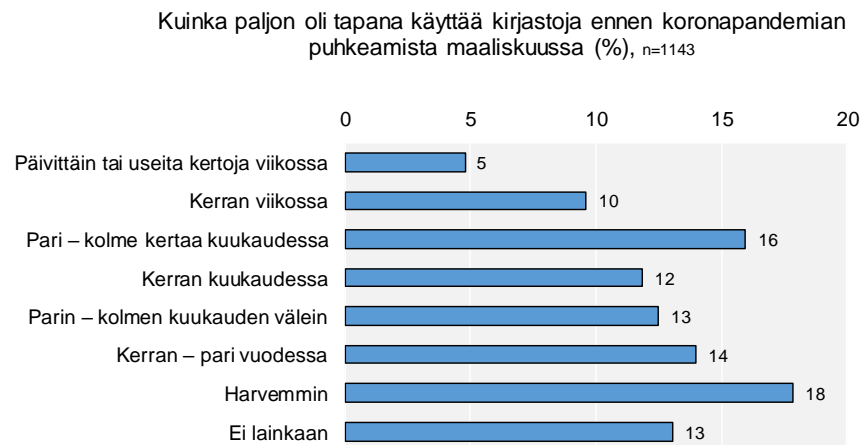
Eri ihmiset käyttävät kirjastoa hyvin eri tavoin. Silti voi todeta, että melkein kaikki asioivat kirjastossa ainakin joskus.

Vain 13 prosenttia sanoi, ettei käyttänyt niitä ennen koronapandemian puhkeamista lainkaan, 18 prosenttia harvemmin kuin kerran vuodessa.

Varsin moni eli 43 prosenttia tapasi käydä kirjastossa kuukausittain, kaksi kolmesta (69 %) vähintään kerran vuodessa.

Viisi sadasta kertoi käyneensä kirjastossa useita kertoja viikossa tai jopa päivittäin, joka kymmenes (10 %) kerran viikossa.

12 prosenttia kävi kirjastoissa kerran kuukaudessa kirjastoissa, 16 prosenttia hieman useammin eli pari – kolme kertaa kuukaudessa. Parin – kolmen kuukauden välein sinne meni 13 ja kerran – pari vuodessa 14 prosenttia.

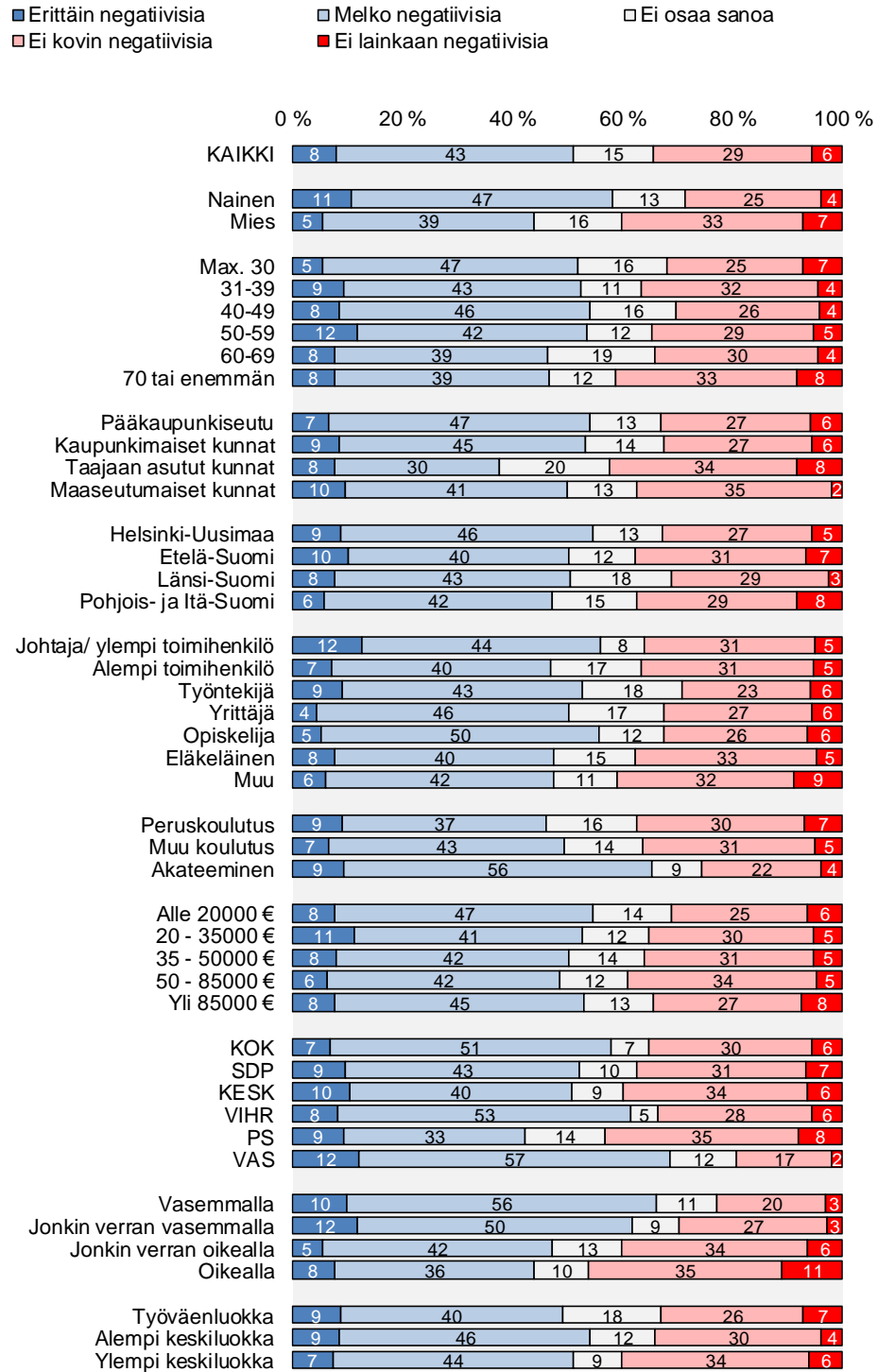
Naiset ovat hieman aktiivisempia kirjastojen käyttäjiä kuin miehet. Enintään 30-vuotiaat kertoivat käyttäneensä niitä enemmän kuin vanhemmat ikäryhmät, opiskelijat aktiivisemmin kuin muut ammattiryhmät.

Akateemisesti koulutetut olivat käyneet kirjastossa keskimääräistä useammin, pieni- ja keskituloiset aktiivisemmin kuin hyvätuloisten talouksien jäsenet.

Vasemmistolaisittain ajattelevat olivat olleet aktiivisempia kirjastonkäyttäjiä kuin itsensä poliittiseen oikeiston sijoittavat. Vihreät ja sosialidemokraatit olivat olleet suumpien puolueiden kannattajista ahkerimmat kirjastossa kävijät.

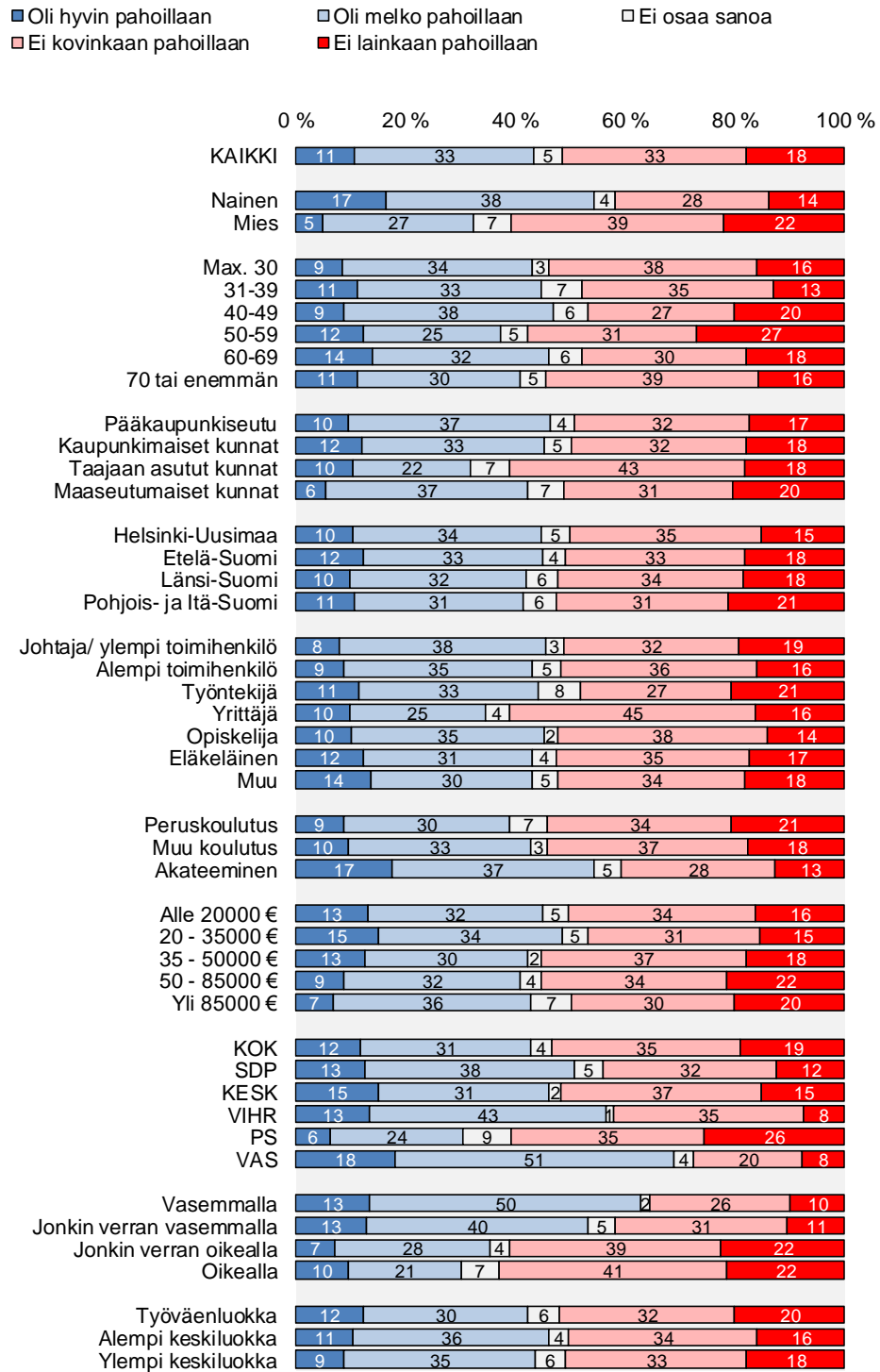
Pieni ero syntyy myös eri yhteiskuntaluokkien välille. Ylempään ja alempaan keskiluokkaan kuuluvat kertoivat käyneensä kirjastossa useammin kuin ne, jotka kokevat olevansa osa työväenluokkaa.

Oliko kirjastojen sulkemisella koronapandemian takia negatiivisia vaikutuksia ihmisten elämään (%), n=1143

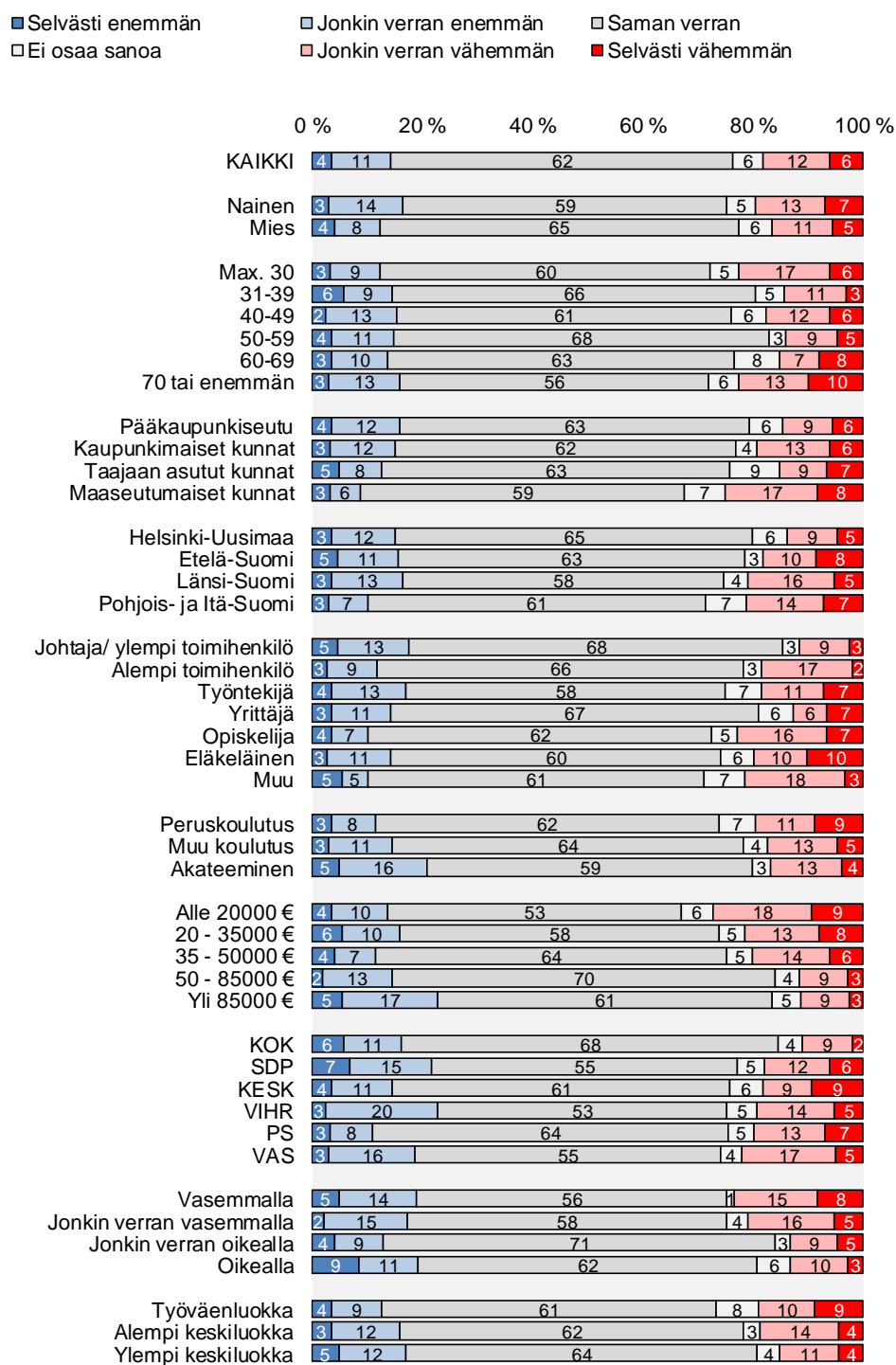

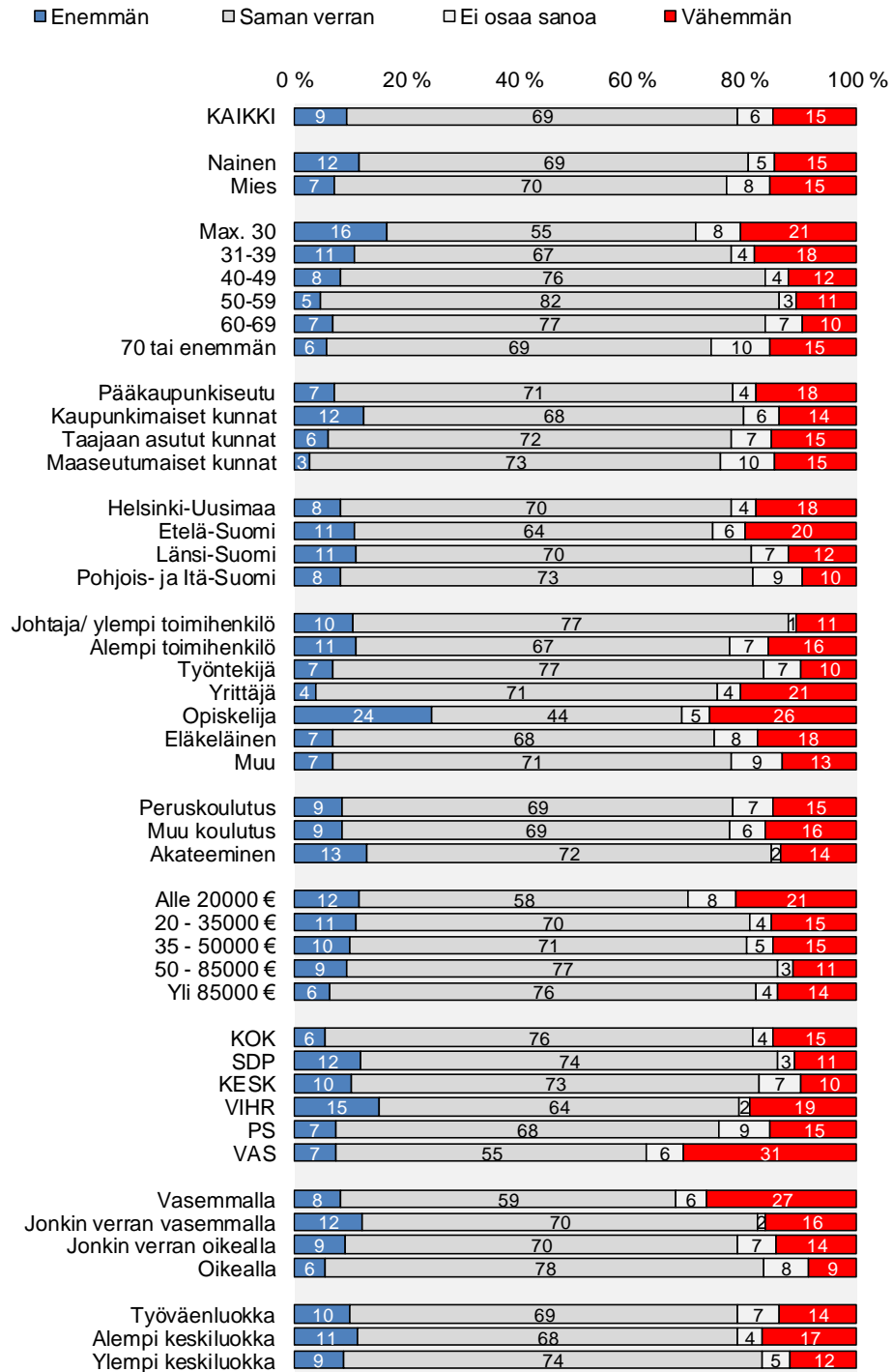
Miltä kirjastojen sulkeminen viime keväänä tuntui (%), n=1143

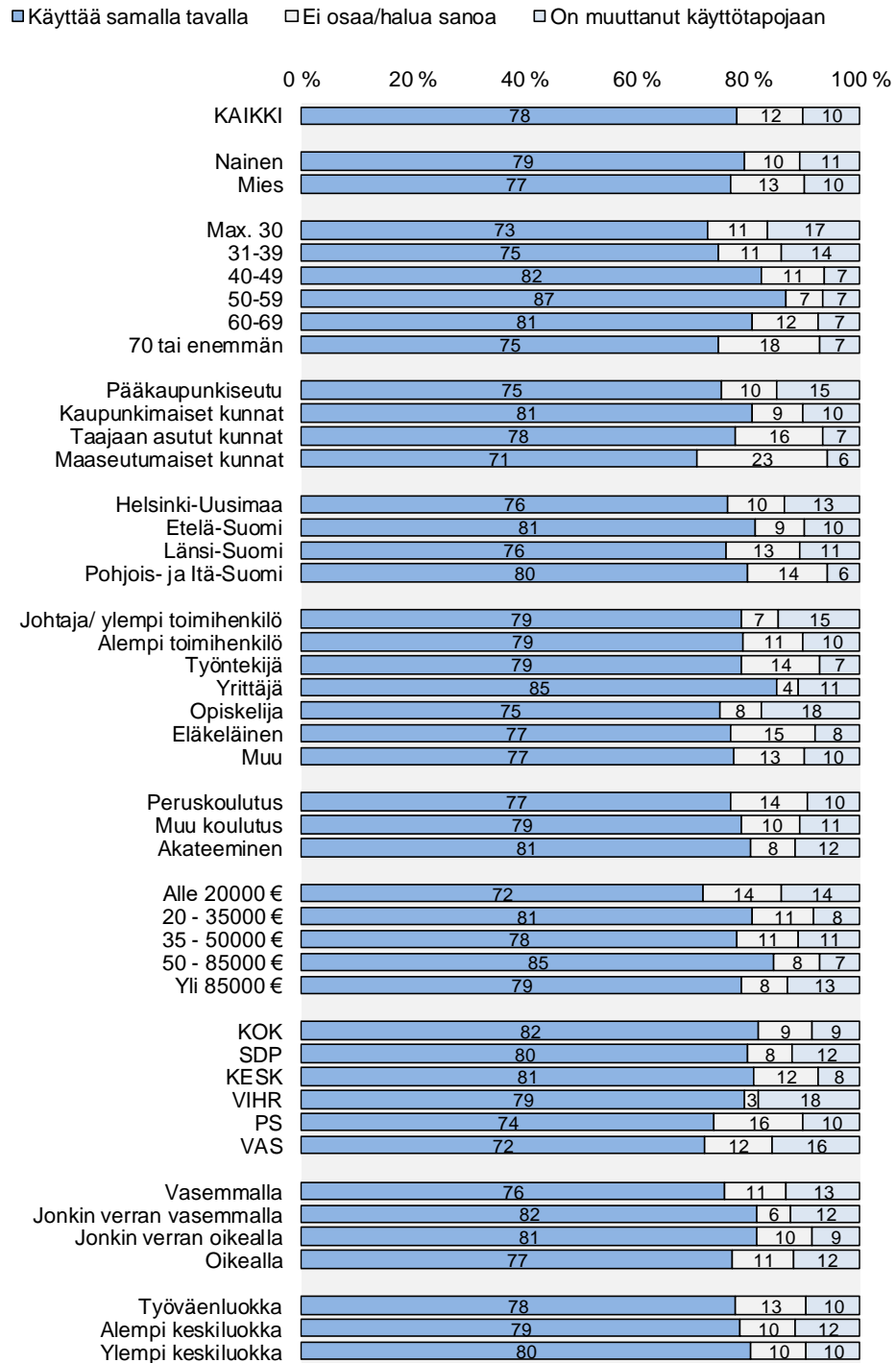
Minkälaisia vaikutuksia kirjastojen kiinniolla oli omaan lukemiseen.
Luki sulun aikana koronaa edeltävään aikaan verrattuna... (%), n=1143

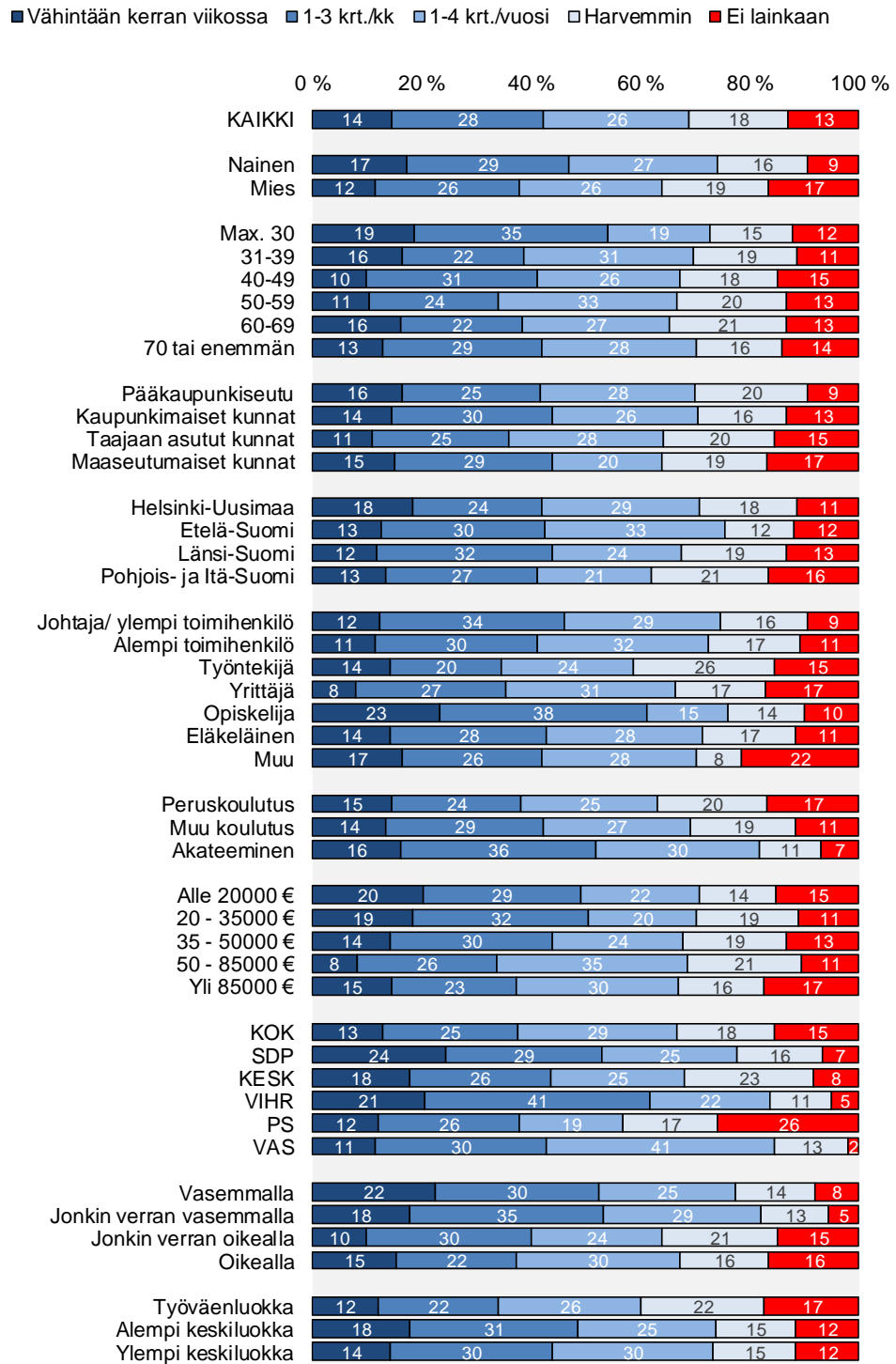
Kuinka paljon on käyttänyt kirjastoja sen jälkeen, kun ne avattiin kesäkuussa uudestaan (verrattuna käyttöön ennen pandemian puhkeamista) (%), n=1143

Onko kirjastojen palvelujen käyttö muuttunut koronapandemian vaikutuksesta (%), n=1143

Kuinka paljon oli tapana käyttää kirjastoja ennen koronapandemian puhkeamista maaliskuussa (%), n=1143

TUTKIMUSLOMAKE

Ensin taustoittava kysymys.

q001

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tämänhetkistä tilannettasi? Oletko...?

Työelämässä

Lomautettu

Työtön

Koululainen tai opiskelija

Eläkkeellä

Muu

En osaa/halua sanoa

Kirjastot suljettiin koronaviruksen takia tämän vuoden maaliskuussa. Kirjastojen ovet pysyivät kiinni aina kesäkuuhun saakka, jolloin pandemian hellitettyä asiakkaat pääsivät taas kirjastoihin.

q002

Kuinka paljon sinulla oli tapana käyttää kirjastoja ennen koronapandemian puhkeamista?

Päivittäin tai useita kertoja viikossa

Kerran viikossa

Pari – kolme kertaa kuukaudessa

Kerran kuukaudessa

Parin – kolmen kuukauden välein

Kerran – pari vuodessa

Harvemmin

Ei lainkaan

En osaa/halua sanoa

q003

Oliko mielestäsi kirjastojen tilojen sulkemisella koronapandemian vuoksi negatiivisia vaikutuksia ihmisten elämään? Mikä alla olevista vaihtoehdoista vastaa parhaiten omaa käsitystäsi asiasta?

Erittäin negatiivisia

Melko negatiivisia

Ei kovin negatiivisia

Ei lainkaan negatiivisia

En osaa sanoa

JOS NEGATIIVISIA (q003=1-1)

q012 Mikä kirjastojen sulkemisessa oli mielestäsi erityisen negatiivista?

AVOIN VASTAUS: _____

En osaa sanoa

q004

Entä miltä kirjastojen sulkeminen viime keväänä sinusta tuntui? Valitse alla olevista sinua kaikkein parhaiten kuvaava vaihtoehto.

- Olin hyvin pahoillani asiasta
- Olin melko pahoillani asiasta
- En ollut kovinkaan pahoillani asiasta
- En ollut lainkaan pahoillani asiasta
- En osaa sanoa

q005

Minkälaisia vaikutuksia kirjastojen kiinniolla oli lukemiseesi. Sanoisitko, että luit sulun aikana koronaa edeltävään aikaan verrattuna...

- Selvästi enemmän
- Jonkin verran enemmän
- Saman verran
- Jonkin verran vähemmän
- Selvästi vähemmän
- En osaa sanoa

JOS KOULULAINEN TAI OPISKELIJA (q001=4)

q006

Hankaloittiko kirjastojen sulkeminen opiskeluasi?

- Hankaloitti paljon
- Hankaloitti jonkin verran
- Ei hankaloittanut juurikaan
- Ei hankaloittanut lainkaan
- En osaa sanoa

JOS TYÖELÄMÄSSÄ (q001=1)

q007

Hankaloittiko kirjastojen sulkeminen työntekoasi?

- Hankaloitti paljon
- Hankaloitti jonkin verran
- Ei hankaloittanut juurikaan
- Ei hankaloittanut lainkaan
- En osaa sanoa

q008

Vaikuttiko kirjastojen sulkeutuminen seuraavien kirjaston digitaalisten palvelujen käyttöösi? Sanoisitko, että käytit niitä sulun aikana aikaisempaan verrattuna...

Selvästi enemmän
 Hieman enemmän
 Saman verran
 Hieman vähemmän
 Selvästi vähemmän
 En ole käyttänyt tätä palvelua lainkaan
 En osaa sanoa

Kirjaston e-kirjat
 Kirjaston e-lehdet
 Kirjaston äänikirjat
 Kirjaston asiakaspalvelu tai neuvonta verkossa (esim. chat)
 Kirjaston tapahtumat verkossa (esim. satutunti netissä)

q009

Kuinka paljon olet käyttänyt kirjastoja sen jälkeen, kun ne kesäkuussa koronapandemiasta johtuneen sulun jälkeen taas avautuivat? Valitse alla olevista itseäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

ROTATOIDAAN 1-2

Olen käyttänyt niitä enemmän kuin ennen pandemian puhkeamista
 Olen käyttänyt niitä vähemmän kuin ennen pandemian puhkeamista
 Olen käyttänyt niitä saman verran kuin ennen pandemian puhkeamista
 En osaa/halua sanoa

q010

Onko kirjastojen palvelujen käyttösi muuttunut koronapandemian vaikutuksesta? Kumpi alla olevista kuvaa sinua paremmin?

ROTATOIDAAN 1-2

Käytän niitä osapuilleen samalla tavalla kuin aiemminkin
 Olen muuttanut sitä, miten käytän kirjaston eri palveluita
 En osaa sanoa

JOS ON MUUTTANUT (q010=2)

q011

Millä tavalla käytät kirjastojen palveluita nyt eri tavoin kuin aikaisemmin?

AVOIN VASTAUS _____

En osaa sanoa